

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นระดับการศึกษาที่สำคัญและกำลังได้รับความสนใจจากนักรับการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพหรือเป็นแนวทางในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (วสันต์ อธิราษฎร์ 2520 : 6) รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการมัธยมศึกษาเป็นอย่างมาก โดยมีการขยายการศึกษาระดับนี้ ออกไปอย่างกว้างขวางตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) (กระทรวงศึกษาธิการ 2515 : 5) ได้ระบุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับอำเภอให้ครบทุกอำเภอในที่สุดท้ายของแผนฯ เพื่อให้เด็กเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละอำเภอ ได้มีโอกาสศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาได้โดยไม่ต้องเข้ามาถึงในตัวจังหวัด นับเป็นครั้งแรกที่มีการจัดการศึกษาออกสู่ท้องถิ่น (กรมสามัญศึกษา 2521 : 1)

พอถึงช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520 - 2524) ก็ได้มีการขยายปริมาณและปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในต่างจังหวัด ตามสภาพของท้องถิ่น โดยคำนึงถึงสัดส่วนที่เสมอภาคกัน และมีโครงการที่จะเปิดโรงเรียนมัศึกษาระดับตำบลขึ้นโดยที่คิดเฉลี่ยแล้ว 5 ตำบลจะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ 1 โรงเรียน (สนง. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 71 - 72) ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเรียนที่อยู่ในแต่ละตำบลได้มีโอกาสศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาอยู่ภายในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อที่จะสกัดกั้นการหลั่งไหลเข้าสู่ตัวเมืองหรือเมืองหลวง เป็นการสนองต่อความต้องการของการศึกษาของท้องถิ่นโดยตรง ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและที่สำคัญก็คือ เพื่อสร้างความเสมอภาคทางโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนไทยในท้องถิ่นห่างไกล ซึ่งทั้งนี้ก็สอดคล้องกับแผนพัฒนา

การศึกษาฉบับที่ 6 (2530 - 2534) คือเน้นการศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท การพัฒนาคนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา (ชนิตา รัชต์พลเมือง 2529 : 294)

โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลที่จะเปิดดำเนินการนั้น จะต้องมียี่สิบอย่างน้อย 35 ไร่ โดยขอบริจาคหรือขอซื้อในราคาถูก ต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งอื่นอย่างน้อย 10 กม. ขึ้นไป สามารถรับนักเรียนได้ปีการศึกษาละไม่ต่ำกว่า 80 คน หรือสองห้องเรียน แล้วให้ชุมชนนั้น ๆ จัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวที่พอประกอบการเรียนการสอนได้เป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป เมื่อครบ 3 ปีแล้วเห็นว่ามียี่สิบมากพอสมควร กรมสามัญศึกษาก็จะสรรงงบประมาณมาสร้างอาคารเรียนถาวรให้

นโยบายการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการต้องการให้ราษฎรในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการมัธยมศึกษาในหมู่บ้านหรือในตำบลของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้มีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาและให้มีการนำเอาแหล่งวิทยากรที่มีอยู่แล้วในแต่ละท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา (สนง. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2521 : 15)

หลักสูตรและการจัดชั้นเรียน

หลักสูตรที่ใช้จะใช้หลักสูตรเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปที่สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มวิชา คือกลุ่มวิชาบังคับ กลุ่มวิชาเลือกและกลุ่มวิชาเลือกเสรี แต่ในการจัดชั้นเรียนนั้นมุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ให้มีการได้ฝึกปฏิบัติจากของจริงให้มากที่สุด สำหรับการเปิดสอนวิชาเลือกและวิชาเลือกเสรีนั้นเน้นการสอนที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ให้มีการนำเอาแหล่งทรัพยากรและสถานประกอบการที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัด ความสนใจและตามความสามารถของตนเอง

จากปริมาณการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ
 (กรมสามัญศึกษา 2527 : 11) สรุปผลได้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กและ
 โรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลส่วนใหญ่คุณภาพของการศึกษาโดยเฉพาะด้านวิชาการ
 นั้นอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐาน ต้องทำการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้สาเหตุส่วนหนึ่งเนื่อง
 มาจากการขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการสอน

✓ สื่อการสอนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของหลักสูตร เป็นหัวใจที่สนอง
 หลักการของหลักสูตร เพราะสื่อการสอนหมายถึงเครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ
 ที่จะมาสนับสนุนการเรียนการสอน ได้รับความสนใจของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
 เกิดความเข้าใจดีขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งก็ได้แก่ ของจริง ของจำลอง แผนภูมิ แผนภาพ
 บัตรคำ โสัดทัศนูปกรณ์ เศษวัสดุเหลือใช้ แบบเรียน คู่มือครู แบบฝึกหัด ฯลฯ
 ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุผลตรงตามความมุ่งหมาย

(กรมวิชาการ 2525 : 23)

✓ สื่อการสอนทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ทำให้ประหยัดเวลา สื่อการสอน
 ช่วยถ่ายถอดความคิดระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยสร้าง ความเข้าใจในเรื่องที่ครูสอน
 ได้รวดเร็วและจำได้อย่างถาวร สัมผัส สื่อการสอนมีความจำเป็นมากต่อการเรียน
 การสอนในฐานะตัวกลางที่จะช่วยในการเปลี่ยนพฤติกรรม การเรียนรู้ การเปลี่ยน
 แปลงทางสังคม (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2520 : 186)

ในการแบ่งประเภทของสื่อการสอนนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ยึดหลักการแบ่ง
 ประเภทของสื่อการสอนของอีเลีย (Donald P. Ely 1971:48) ซึ่งได้แบ่งสื่อการ
 สอนออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. สื่อประเภทบุคคล สื่อตัวบุคคลที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ
 ได้แก่บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน ตั้งแต่ครูใหญ่ ครูประจำชั้น แม้กระทั่งนักเรียน
 ก็เป็นสื่อประเภทบุคคลซึ่งมีหน้าที่หลักหรือจุดประสงค์เพื่อการเรียนการสอนโดยเฉพาะ
 หรืออาจเป็นบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกก็ได้

2. วัสดุ สื่อที่เป็นวัสดุการสอนเป็นสื่อที่ครูคุ้นเคยมากที่สุด เช่น แผนภูมิ
 แผนภาพ สไลด์ ภาพยนตร์ ซึ่งครูอาจจะผลิตเองหรือผลิตโดยองค์กรอื่น ๆ ครูอาจ

1091 +
 543
 2528 44

ใช้สื่อตามธรรมชาติบ้างก็ได้ เช่นสื่อประเภทของจริง ซึ่งในชนบทมักจะหาได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องใช้ภาพ สื่อการสอนประเภทวัสดุสำหรับโรงเรียนควรเป็นสิ่งง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3. เครื่องมือและอุปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาหมายถึง สิ่งที่จะใช้ร่วมกับวัสดุหรือกิจกรรมการเรียนการสอน โดยตัวของมันเองจะไม่มี เนื้อหาวิชาในการเรียนการสอน แต่จะเป็นสื่อไปเสริมสื่ออื่น เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

4. สื่อสถานที่หรือสภาพแวดล้อม ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรายบุคคล เป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายในโรงเรียนหรือจัดขึ้นเพื่อการ ศึกษาโดยเฉพาะ สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น โรงงาน ที่ทำการและร้านค้า สวน ป่าเขา ไร่นา ก็เป็นสภาพแวดล้อมที่ครูจะพานักเรียนไปศึกษาของจริงได้ โรงเรียน ในชนบทจะมีโอกาสได้เปรียบกับการใช้สื่อการสอนประเภทนี้ เพราะที่ตั้งโรงเรียนอยู่ ใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติหลาย ๆ เนื้อหาวิชา

5. กิจกรรม กิจกรรมที่จัดในโรงเรียนได้แก่ การเล่นบทบาทสมมติ การเล่นละคร การเล่นเกม เป็นต้น ส่วนกิจกรรมที่จัดนอกโรงเรียนได้แก่ หัตถศึกษา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน การฝึกหัดปฏิบัติงาน เป็นต้น

จากการที่มีการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลขึ้นในท้องถิ่นชนบท ทั่วประเทศไทยนั้น มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา มีการนำเอาทรัพยากรและแหล่งประกอบการที่อยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาช่วยในการเรียน การสอน ดังนั้น ในเรื่องของสื่อการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลจึงมีทั้ง สื่อการสอนสำเร็จรูปที่กรมสามัญศึกษาและองค์กรต่าง ๆ จัดส่งไปให้หรือจัดหาแหล่ง ทรัพยากร และสถานประกอบการในแต่ละท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการในเรื่องของการศึกษาของท้องถิ่นที่โรงเรียน มัธยมศึกษาในระดับตำบลนั้นตั้งอยู่

แต่ในการใช้สื่อการสอนนั้น มีบุคคลอยู่ 2 ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อการสอนก็คือ ครู และ นักเรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพียงเฉพาะ สภาพ ความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลเท่านั้นว่าเป็นเช่นไร เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพที่เป็นอยู่ของสื่อการสอน ความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เพื่อจะได้สนองตอบต่อความต้องการและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอันจะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนการสอน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบลมีคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งอื่น เพื่อคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียนเหล่านี้ได้เป็นที่ยอมรับเป็นการศึกษาที่มีประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่สูญเปล่าจุ่มค่ากับการที่รัฐบาลได้ลงทุนเพื่อชาวชนบทในการกระจายการศึกษา ออกสู่ท้องถิ่น เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับเยาวชนไทยในทุกถิ่นที่ ให้มีความรักชาติ รักแผ่นดิน เห็นคุณค่าของท้องถิ่นที่ตนอาศัย ให้ได้มีความรู้ ความสามารถที่ดีพอที่จะไปประกอบอาชีพ หรือ เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นำความรู้ความสามารถทั้งหลายที่ได้รับกลับไปพัฒนาท้องถิ่นชนบท เป็นเยาวชนที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของสื่อการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบล
2. เพื่อศึกษาความต้องการด้านสื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบล
3. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในระดับตำบล

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้คือ

1. สถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล สังกัด กรมสามัญศึกษาทั่วประเทศ ทั้ง 12 เขตการศึกษา ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนทั้งสิ้น 658 โรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling) ประมาณ 20% ของโรงเรียนทั้งหมด สุ่มได้ 132 โรงเรียน

2. ตัวอย่างประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลในแต่ละหมวดวิชาต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 8 หมวดวิชาของโรงเรียนที่สุ่มได้หมวดวิชาละ 1 คน คือหมวดวิชา ภาษาไทย หมวดภาษาอังกฤษ หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดคณิตศาสตร์ หมวดสังคมศึกษา หมวดพลานามัย หมวดศิลปศึกษา และหมวดวิชาการงาน-อาชีพ ทั้งหมด 132 โรงเรียน ละ 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 1,056 คน

3. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างประชากรในช่วง เดือน ธันวาคม 2530 - กุมภาพันธ์ 2531

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ สถานที่หรือสภาพแวดล้อม บุคลากร กิจกรรมหรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ครูจัดขึ้นเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ความรู้ ได้พัฒนาทักษะ เจตคติ เพื่อสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ (Donald P. Ely 1971:282)

โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่ตั้งอยู่ตามหมู่บ้านหรือตำบลที่อยู่ในชนบททั่วประเทศไทย เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เยาวชนในชนบททั่วโลก มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในชนบทเป็นการเพิ่มศักยภาพที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น ปรับปรุงท้องถิ่น ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น ให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เพื่อที่จะรักษาเอกลักษณ์ของถิ่นตน (กรมสามัญศึกษา 2522 :

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทางด้านสื่อการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล ว่ามีสภาพความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน เช่นไร เพื่อที่จะได้สนองตอบต่อความต้องการ และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องของการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล

2. ผลสรุปของงานวิจัยจะทำให้ทราบถึงชนิด ประเภทของสื่อการสอน ตามที่โรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลต้องการ เพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนได้ถูกทาง และเป็นแนวทางในการจัดการเรื่องของการสอนสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับตำบลแห่งต่อ ๆ ไปที่จะเปิดดำเนินการในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย